

Węgierskie inspiracje w Norwidzie

O WĘGRZECH

Węgry to obecnie niewielki śródlądowy kraj zaskakuje bogactwem kultury, pięknem folkloru i znakomitą architekturą. Dodajmy do tego obfitość źródeł termalnych, smaczną kuchnię i ogniste wina oraz tradycyjną przychylność wobec Polaków – niemało jest powodów, by odwiedzić i pokochać Węgry. Węgry są dla Polaków ciekawą mieszanką swojskości i egzotyki.

W końcu Węgrzy to przybysze z daleka, którzy dopiero od 1100 lat zamieszkują teren nad Dunajem i Cisą. Ich język, jakże odległy od rodziny języków indoeuropejskich brzmi dla słowiańskiego ucha całkiem niezrozumiale. Z obco brzmiącym językiem związana jest jednak wspaniała kultura i tradycja, którą postaramy się przybliżyć.

JĘZYK WĘGIERSKI

Język węgierski należy do grupy języków ugrojskich, zaliczanej do podrodziny ugrofińskiej (w ramach rodziny uralskiej). Językiem tym posługuje się co najmniej 14 mln osób – przede wszystkim na Węgrzech, ale także w południowej Słowacji, środkowej Rumunii (Siedmiogród), północnej Serbii (Wojwodina), zachodniej Ukrainie (Zakarpacie), wschodniej Słowenii (Prekmurje) i wschodniej Austrii (Burgenland). Język węgierski ma status języka urzędowego na Węgrzech, w Słowenii (lokalnie) i w Wojwodinie. Jest to język aglutynacyjny. Współczesny węgierski język literacki powstał w XVI w. Do jego zapisu stosuje się alfabet oparty na piśmie łacińskim.

Alfabet węgierski:

A, Á, B, C, CS, D, DZ, DZS, E,
É, F, G, GY, H, I, Í, J, K, L, LY,
M, N, NY, O, Ó, Ö, Ő, P, R, S,
SZ, T, TY, U, Ú, Ü, Ű, V, Z, ZS

KULTURA W PIGUŁCE

Kultura Węgier to barwna mozaika, w której łączą się i mieszają dawne szamańsko-koczownicze wierzenia, ludowa obyczajowość, wpływy kultury łacińskiej, bizantyjskiej, niemieckiej i słowiańskiej, a także tradycje żydowskie i romskie.

FOLKLOR

Węgry zadziwiają przywiązaniem do kultury ludowej i folkloru. Niemal w każdym miasteczku można znaleźć izbę regionalną lub zagrodę, w której prezentowane są lokalne tradycje, a żelaznym punktem każdego letniego festiwalu i jarmarku są występy zespołów folklorystycznych.

Najstarsze elementy węgierskiej muzyki zachowały się w pieśniach ludowych, których zapisano ponad 300 tysięcy. Najdawniejsze z nich oparte są na archaicznej skali pentatonalnej, przykładem może być „Tavaszi szél vizet áraszt” („Wiosenny wiatr rozlewa wodę”), którą w 1986 roku na koncercie w Budapeszcie śpiewał wraz z publicznością Freddie Mercury.

Węgierską specyfiką są domy tańca (táncház). To miejsca, gdzie wielbiciele tańców ludowych spotykają się o stałych porach, by bawić się przy muzyce na żywo; każde spotkanie poprzedza lekcja tańca. Pierwsze domy tańca powstały w latach 70 ubiegłego wieku i były wyrazem poszukiwania kulturowych korzeni w dobie komunistycznej dyktatury.

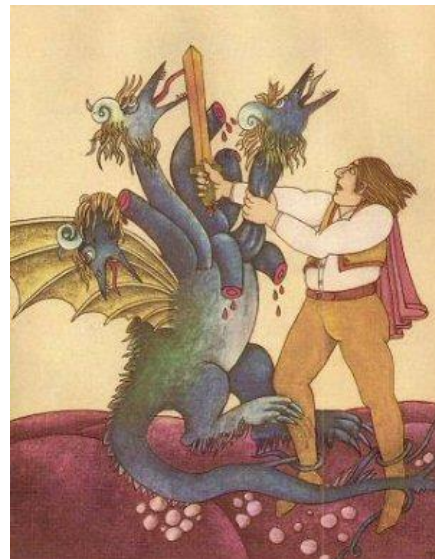
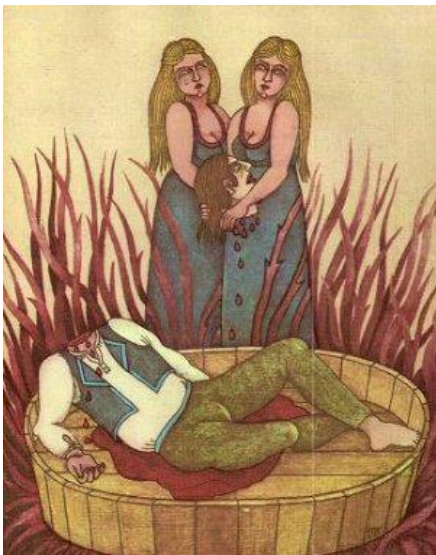
CZARDASZ – TANIEC I STROJE LUDOWE

Czardasz tradycyjny węgierski taniec ludowy, którego nazwa pochodzi od csárda (starego węgierskiego terminu dla tawerny). Powstał na Węgrzech i został spopularyzowany przez zespoły muzyki romskiej (cyganów) na

Węgrzech i sąsiednich ziemiach Serbii, Słowacji, Słowenii, Chorwacji, Ukrainy, Rosji, Polski i Moraw. Początki czardasza sięgają XVIII-wiecznego węgierskiego gatunku muzycznego verbunkos, gdzie "verbunk" był używany jako taniec rekrutacyjny armii austriackiej. Csárdás charakteryzuje się zmiennością tempa: zaczyna się powoli (lassú) i kończy w bardzo szybkim tempie (friss, dosłownie "świeże"). Istnieją inne warianty tempa, zwane ritka csárdás, sűrű csárdás i szökős csárdás. Kobiety ubrane są w tradycyjne szerokie spódnice, które podczas wirowania tworzą charakterystyczny kształt.

LUDOWE OPOWIEŚCI

Niektóre z nich są straszne, inne zabawne. Cieszą się niezwykłą popularnością głównie wśród dzieci i ich rodziców – obecne są w szkole, telewizji, Internecie, przede wszystkim służą wychowaniu młodego pokolenia. Najstynniejszym zbieraczem tych baśni był Benedek Elek (1859-1929), w którego urodziny – 30 września Węgrzy obchodzą Dzień Baśni.

W węgierskich opowieściach ludowych występują oczywiście królowie i ich rodziny, biedacy, rycerze i żołnierze, zaczarowane zwierzęta, czarownice i nimfy, a również ukochany węgierski król Maciej – prawdziwa postać z XV wieku. Historia podlega klasycznym niezbywalnym regułom, zaczynając się przykładowym zwrotem „Gdzie był, a gdzie go nie było, pewnego razu istniał pewien...”, a kończąc stwierdzeniem „I do dziś szczęśliwie żyją, jeśli jeszcze nie pomarli”. Baśnie węgierskie są często bardzo zaskakujące dla Polaków,

niekiedy brutalne, ale nie brakuje im dobrego zakończenia, w którym zwycięża sprawiedliwość.

Najbardziej znany bohater jednej z baśni, spisanej już na początku XIX wieku, Maciek Gęsiarek został okradziony przez bogatego pana, gdy chciał sprzedać gęsi swjej biednej matki. By zemścić się na okrutnym panu trzykrotnie wykazał się niebywałym sprytem. Film oparty na tej opowieści był wyświetlany w tłumaczeniu w polskiej telewizji. Do jego powszechnie znanego imienia Węgrzy odwołują się w życiu codziennym, a także literackim, m.in. jako tytuł czasopisma satyrycznego ukazującego się między 1945 a 1992 rokiem.

LITERATURA

Węgierskim Kochanowskim był Bálint Balassi (1554-1594), wszechstronny poeta, który w swych wierszach poruszał tematykę miłosną, religijną i militarną, natomiast ikonę węgierskiej poezji stanowi piszący w dobie romantyzmu Sándor Petőfi (1823-1849). XIX wydał także znakomitych węgierskich powieściopisarzy. Najstynniejszym i chętnie tłumaczonym na język polski był Mór Jókai (1825-1904), niewiele ustępował mu sławą Kálmán Mikszáth (1847-1910).

Szczególną postać w węgierskiej literaturze stanowi powieściopisarz Sándor Márai (1900-1989). Twórczość mieszkającego od 1948 roku na obczyźnie literata spotkała się z międzynarodowym uznaniem dopiero po jego śmierci.

Jedyną jak dotąd nagrodę Nobla dla węgierskiej literatury zdobył w 2002 roku Imre Kertész (1929-2016). W swojej nagrodzonej, w znacznej mierze autobiograficznej powieści „Los utracony” opisał doświadczenia młodego chłopca w nazistowskich obozach koncentracyjnych.

Spośród współczesnych literatek warto wymienić wszechstronną poetkę i pisarkę Krisztinę Tóth (ur. 1967) oraz pochodzącą z Siedmiogrodu Andreeę Tompę (ur. 1971).

MUZYKA

Węgry wydały na świat kilku wybitnych kompozytorów muzyki poważnej. Pierwszym z nich był mistrz fortepianu i autor słynnych „Rapsodii węgierskich” Franciszek Liszt (1811-1886). Jego rówieśnik Ferenc Erkel (1810-1893) znany jest przede wszystkim jako twórca pierwszych węgierskich oper; kompozytor stworzył także muzykę do węgierskiego hymnu narodowego.

Odnawicielami języka muzyki i wybitnymi znawcami muzyki ludowej byli Béla Bartók (1881-1945) oraz Zoltán Kodály (1882-1967). Utwory Bartóka należą dziś do światowego repertuaru orkiestrowego, na całym świecie wystawiane są także jego opera „Zamek Sinobrodzki” i balet „Cudowny mandaryn”. Zoltán

Kodály ceniony jest natomiast przede wszystkim jako kompozytor oratoriów i twórca nowoczesnej metody nauczania muzyki.

Węgry mają też swoje sławy na niwie muzyki rozrywkowej. Swego czasu popularność w kraju i na świecie zdobył zespół rockowy Omega, którego słynną balladę „Gyöngyhajú lány” („Dziewczyna o perłowych włosach”) wykonywali w Polsce m.in. Kult i Zakopower.

Spośród muzyków bogatej i zróżnicowanej sceny folkowej najwyższe laury zdobył zespół Muzsikás. Współpracująca z grupą pieśniarka Márta Sebestyén zyskała międzynarodowy rozgłos po tym, jak jej wokal został wykorzystany w hollywoodzkim filmie „Angielski pacjent” (1996).

ZABYTKI

BUDAPESZT

Perła Dunaju-to określenie najlepiej oddaje urodę węgierskiej stolicy, w której piękno natury harmonijnie współgra z dziedzictwem kulturowym: rzymskimi ruinami, tureckimi łaźniami i wspaniałymi budowlami austrowęgierskiej belle epoque.

Góra Zamkowa

Rozciągające się na prawym brzegu Dunaju wzgórze kryje labirynt wąskich uliczek i zaułków średniowiecznej Budy. Na Budzińską starówką dominuje potężny Zamek Królewski i koronkowa wieża kościoła Macieja.

Góra Gellerta

Wznosząca się stromo ponad Dunajem góra należy do najpiękniejszych naturalnych ozdób Budapesztu, a wieńczący jej szczyt pomnik Wolności jest jednym z najbardziej charakterystycznych elementów miejskiego krajobrazu.

Parlament

Budowla strzelista, masywna, ale zarazem smukła dzięki tysiącom wież i wieżyczek. Uderzająco symetryczna oraz proporcjonalna. Z daleka może

przypominać koronę. Za dnia jasna i świetlista, w nocy bijąca w niebo złota łuną. Oślepiającą przepychem. Do budowy Parlamentu Narodowego w Budapeszcie wykorzystano 40 kilogramów złota, pół miliona kamieni szlachetnych i 40 milionów cegieł. Symbol Węgier, najokazalszy budynek Budapesztu, chyba jeden z najstojniejszych europejskich gmachów parlamentarnych.

Plac Bohaterów

Jest jednym z najważniejszych placów w stolicy Węgier. Pomimo, że powstał dopiero w 1929 roku jako pomnik poległych w I Wojnie Światowej, stał się symbolem Węgrów i to tutaj odbywały się najważniejsze demonstracje oraz masowe spotkania ludności w trakcie ważnych wydarzeń dla kraju. Głównym elementem placu są dwie kolumnady z rzeźbami ważnych postaci w historii kraju, a pomiędzy nimi góruje wysoka kolumna.

Bazylika św. Stefana

Aleję Andrassyego z jednej strony zamyka Plac Bohaterów, a z drugiej imponująca Bazylika św. Stefana. Ta stosunkowo młoda budowla (konsekrowana w 1905 roku) jest największą świątynią Budapesztu mogącą pomieścić nawet 8500 wiernych.

Zamek Królewski

Zamek Królewski w Budapeszcie pierwszy raz przyjął rolę siedziby króla prawdopodobnie w XIV wieku w okresie panowania króla Ludwika I Wielkiego (wspomniany wcześniej władca z dynastii Andegawenów był również królem

Polskim). Obecny zamek nie przypomina jednak tamtego, ponieważ został on zamieniony przez Turków na arsenał, a wybuch w nim doszczętnie go zrujnował. Nowy Zamek został zbudowany w XVII wieku, a ostateczny kształt przyjął przy okazji obchodzenia przez Węgry milenium istnienia państwa czyli pod koniec XIX wieku.

Budapeszt uznawany jest za jedną z najpiękniej położonych stolic na świecie. Nie sposób przecenić znaczenia stolicy dla Węgier. Przy swoim wielkomięjskim charakterze miasto słynie idyllicznych zakątków. Aby docenić piękno Budapesztu w całej jego okazałości, trzeba go po prostu odwiedzić. Gwarantuję, że będzie to niezapomniana wycieczka!

Bibliografia:

<http://www.magazyn.pl/polsko-wegierskie-relacje-na-przestrzeni-wiekow-2/>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Stosunki_polsko-wegierskie

Maria Janiszewska i Justyna Kołodziejczyk z klasy 2b